

Ane Martha Schjelderup, f. 1780

Vesterålsgrenen til slekten Lind

01.01.2010

Helge Øi

Kjøpsvikvågen ca. 1885 (Louise Holm)

Ane Marthas oldebarn - Thora Elise Lind (1878-1969)

Søren Schielderups barn – Ane Martha

I ministerialboken for Hadsel kirke kan en for året 1780 ¹ finne følgende: "Dom 1me Pentecost døbt Søren Schielderups Barn Nom. **Ane Martha**. Peri Augustinus Krog" - samt andre faddere jeg finner vanskelig å tyde i den knudrete gotiske håndskriften. Den kirkelige tidsangivelsen pentecost kommer fra gresk og betyr den "femtiende dag" – i dette tilfelle syvende søndag etter påske. Augustinus Krog var "skrivekarl" hos sine brødre – fogdene Truls og Eiler Hagerup Krog² og allerede her ser vi sosiale bånd som følger dåpsbarnet siden i livet, og som vedlikeholdes gjennom kommende generasjoner.

N. A. Ytreberg har i "Tysfjord i fortid og nutid" ³ et lengre avsnitt om familien Lind i Kjøpsvik hvor blant andre Anne Sophie Linds mor - Ane Martha Schjelderup - er nevnt. I marginen på det eksemplaret som er i mitt eie har Solveig Øi skrevet vedrørende sin tippoldemor: "Ane Martha giftet seg som enke med drengen på prestegården – det sies at hun var svært lite snill." Liknende randbemerkinger finnes også andre steder i Solveigs arkiv der tippoldemoren er omtalt. I dette notatet har jeg valgt å bruke Ane Marthas navn slik det ble gitt ved dåpen. Det er i andre dokumenter gitt forskjellige former – enkelte ganger skrevet Anne Marthe eller Anne Margrethe. I det følgende sammenfatter jeg de opplysninger og dokumentasjoner jeg i skrivende stund har om Ane Martha, hennes barn og øvrige familie – samt deres sosiale nettverk. Etter som jeg til å begynne med ikke fant dokumentasjon på hennes skjebne etter 1831 var det formålstjenelig å gå bredt ut i "etterforskningen".

Søsknene på Melbu og familiene deres

Århundreskiftet var et begivenhetsrikt år for Søren Røgh Schjelderup på Melbu. Den 7. mars år 1800 ble det holdt bryllup for sønnen i prestegården. Christopher Andreas Schjelderup ble gift med Sara Susanne Bing Dreier – hun datter til prostens og brudgommen sognets pastor i Bø. Den 23. juli 1800 var det igjen vielser – denne gang dobbeltbryllup i Hadsel kirke. Nå var det to av Schjelderupfamiliens døtre som trådte inn i hymens lenker – også denne gang var brudgommene prester. I ministerialboken er dokumentert: *Jacob Sandrib copuleres med Jomfru Ingeborg Margrethe Schielderup og Arnoldus Schytte*

Drejer copuleres med Jomfru Ane Martha Schjelderup. ⁴ I folketellingen 1801 finner vi Ane Martha og Arnoldus på prestegården Klak – fortsatt bare de to og tjenestefolkene.⁵ Arnoldus har i de tre foregående år vært "Cappelan pro persona" hos sin far, prosten i Hadsel. Ekteparet fikk nå etter hvert fem barn – fire av dem født på Klak og en på Øksnes hvor Arnoldus ble sogneprest i 1811. Som et kuriosum i forbindelse "Hundre år" skal jeg nevne at Ane Marthas oldebarn – Thora Elise Lind giftet seg akkurat et sekel etter oldemoren, 29. august år 1900. Bryllupet ble holdt i Kjølsvik og brudgommen var kapellanen Gunnar Øi, han senere sogneprest og lektor. De fikk også fem barn – den yngste er Solveig Øi (f. 1915) og den som har samlet mye av grunnlagsmaterialet for disse genealogiske betraktningene.

Ane Marthes far **Søren Røgh Rasmussen Schjelderup** (1725 -1809) kom fra Skjærvøy hvor faren Rasmus Schjelderup var prest. På Melbu slo han seg opp og endte som eiendomsbesitter (proprietær), gjestgiver og skipper og bodde på Gulsta gård ved Melbu. Han eide også flere andre gårder , bl.a. Steilo. Han var etter datidens forhold en rik mann. Startkapitalen fikk han fra begynnelsen av i medgift med sin første hustru og han synes å ha forvaltet sitt pund godt som forretningsmann for han døde meget velstående. Han var gift tre ganger, men første og siste ekteskap var barnløse. Hans første kone – *Ingeborg Margrethe Rasch* – var enke etter Jens Bloch Giæver som eide hele Melbu og drev skipperbruk der. Han døde omkring 1755 og enken med øvrige arvinger ble da eiere av gården. Ingeborg omkom på sjøen i 1763.⁶

Sørens andre kone var **Sara Røst Grønbech** (1740-1794). De ble gift 1767 og fikk åtte barn som vi med sikkerhet kjenner til. Saras foreldre var trondheimsborgeren Christopher Nielsen Grønbech og Ellen Margrethe Røst. Christopher hadde borgerleie og drev handel på Stokmarknes slik som far hans gjorde før ham. Broren til Sara – Fredrik Grønbech (1746-1841) - var en tid gjestgiver på Svinøy i Bø, men flyttet senere til Føre ved Søberg– også det i Bø. Disse lokalitetene skal vi møte senere i forbindelse med niesen Ane Marthas tid på Bø.

Søskenflokket på Gulsta bestod av:

Rasmus Andreas Schjelderup 1767-1838 (g.m. Lovise Fredrikke Rist) / Melbu

Elen Margrethe Schjelderup 1769-1811 (g.m. Peder Rist Drejer) / Hanøy – senere Møkland.

Christoffer Andreas Schjelderup 1770-1848 (g.m. Sara susanne Bing Drejer) /Lødingen

Ingeborg Margrethe Schjelderup 1773- 1848 (g.m. Jacob Sanrib) / Hamarøy

Søren Sørensen Schjelderup - 1774-1809 ug / Vinje

Johan Røst Schjelderup 1775-1848 (g.m. Sara Susanne Bing Drejer) / Gulstad i Hadsel og Vinje i Bø

Ane Marthe Schjelderup 1780-? (g.m. Arnoldus Schytte Drejer / g.m Truls Krog Steen)

Henning Schjelderup, f. 1781, u.g / Melbu og København

Sara døde i 1794 og Søren giftet seg året etter med den førtito år yngre Jonette Andrea Moursund av Maursund/Røst-slekten på Skjervøy. Jonette ble stemor til den da 14-årige Ane Martha og vi skal senere se hvordan et av barna hennes ble fostret opp i Jonettes familie. Søren selv gikk bort 26. juni 1809 åttifire år gammel og i den anledning betegnet kirkeboken ham som «Borger, gaardmand» på Gulsta gård i Hadsel. (Jonette giftet seg på nytt i 1814 med Jonas Cornelius Falch og døde i 1831).

Ane Martha har på tross av de få opplysningene vi har om henne en "hovedrolle" i dette notatet. Vi skal komme tilbake til henne senere, men først litt om de andre søsknene Schjelderup.

Rasmus Andreas blir i likhet med faren gjestgiver og handelsmann på Melbu. I 1801 er han gift med Fredericia L (f. 1774) De har på det tidspunkt to barn – Peder Rist (f. 1896) og Sara Røst (f. 1899).⁷ Gjestgiverbevillingen fikk han 6. februar 1796 og avgiften var 12 riksdaler så omsetningen må ha vært betydelig. Dessuten drev han også med jektebruk så lenge han levde. I 1830 ble gården med handelsstedet solgt til Erich Leganger Coldevin, sønn av godseier og krigsråd Hans I. Coldevin på Dønnes⁸

Elen Margrethe giftet seg med **Peder Rist Drejer** (1770-1854), bror til presten Arnoldus. Peder var først handelsmann og gjestgiver på Hanøy – på Austvågøya ved Raftsundet, men i Hadsel sogn. Etter at Elen døde på Hanøy i 1810 giftet Peder seg om igjen tre år senere med **Jochumina Lorentza Krog** – datter til fogden Eiler Krog på Husby i Hadsel og søster til Jens Krog og Christine Marie Krog, se senere. Det noe spesielle navnet hadde hun fått i "arv" av morens første ektemann – Jochum Lorentz Angell som i sin tid hadde vært sogneprest i Bø. Peder og sønnen Willatz Bing Drejer kom med Jochumina til Møkland i Øksnes vestbygd (senere Bø) i 1812. I ministerialboken for Øksnes kirke ser vi at Willatz ble konfirmert av onkelen Arnoldus samme året. Jochumina og Peder giftet seg i 1813 og innen året var ute fikk de en sønn – Eiler Hagerup Krog Drejer. Han ble døpt i Øksnes av onkelen og søndagen etter har han innskrevet dåpen av sin egen sønn. Like som fetteren fikk også han navnet Willatz.⁹ Tre måneder senere var presten Arnoldus død. Willatz Bing Pedersen Drejer ble senere handelsmann på Kvitnes i Hadsel og gift med sin kusine Sara Johanne Sanrib.

Som vi skal se senere ble Peders nevø - prestesønnen Willatz Bing Drejer - fostret opp av Niels Giæver på Vebostad i Kvæfjord. Søsknebarnet til Niels – Johan Friis Giæver – kjøpte Møkland i 1795 og var den første sjøleieren på gården. Imidlertid ble nødsårene på begynnelsen av 1800-tallet en katastrofe for mange – så også for Johan og i 1807 måtte han overlate boet til skifteretten. Gården gikk på auksjon, men de nye eierne hadde den ikke lenger enn tre år før de solgte videre til Peder Rist Drejer¹⁰ som kjøpte Møkland rundt 1812 og fikk skjøte på gården 14. juni 1815¹¹. På Møkland

kom det nå flere barn og Peder ¹² og Jochumine er å regne som "stamforeldre" til en stor etterslekt i Vesterålen. En av dem er forfatteren Herbjørg Wassmo og det kan i litterær sammenheng være interessant å merke seg at Jochumine er tante til Johannes Krog på Offersøy som blir gift med Sara Susanne Bing Lind – barnebarn til sogneprest Arnoldus Schytte Drejer på Øksnes - og begge har framtrekkende roller i Wassmos slektskrønike "Hundre År". Når Wassmo i en forklaring på sin "oldemor" sier at de i virkeligheten ikke var i nær slekt, men at Sara Susanne i romanen er anvendt som en fiktiv "formor" – så er dette den biologiske forbindelsen. ¹³

Selv om Peder og Jochumina hadde en god kåravtale på livstid med sønnen Elias på Møkland ser vi at Peder på sine gamle dager kommer til sønnen Willatz Bing Drejer på Kvitnes i Hadsel og dør her 4. desember 1854. ¹⁴ Jochumina blir boende på Møkland hos barna ¹⁵ til hun dør i 1878. ¹⁶

Et sterkt og tradisjonsbundet familienettverk var den tidens sosiale forsikring – en viktig institusjon etter som dødeligheten til tider kunne være stor. Når vi nå skal følge barna til Ane Martha er det fire familier som blir særlig involvert – Schjelderup, Drejer, Krog og Lind.

Christoffer Andreas blir sogneprest i Lødingen. Som vi har sett gifter han seg med Arnoldus Schytte og Peders Rist Drejers søster *Sara Susanne Bing Drejer*. Olav Straume gir følgende beskrivelse av ham ¹⁷:

" . . . var son til Søren Rasmussen Schjelderup, skipper og gjestgivar på Melbu. Christopher var bror til John Røst Schjelderup d.e. på Vinje. Etter at han i 4 år hadde vore personleg kapellan i Lødingen, vart han pastor i Bø, utnemnd 28. desember 1798. Då embetet ved kgl. resk. I 1810 vart eige soknekall vart han sokneprest her til han 7. desember 1815 vart utnemnd til sokneprest i Lødingen. Der døydde han i 1848. Gift med Sara Susanne Dreyer, dotter til prost Willatz Bing Dreyer, sokneprest i Hadsel.

Det fall på Schjelderup å vere prest i Bø under ei av dei verste tidende som folket her har gått igjennom, krigs- og nødåra 1807-1814. Det skal seiast til til ros og ære for han at han gjorde sitt beste for å hjelpe bygdefolket igjennom denne vanskelege tida. Han var heilt nede i Lofoten hos kjenningar og venner for å skaffe mat til bygda.

Det låg til ætta at han også var ein dyktig kar på sjøen, og støtt og stendig låg han ute med juksa og lina. Fekk han ikkje opp lina om lørdagen, for han ut og dro ho om søndagsmorgonen før han gjekk i kjerka. – Seint en lørdagskveld han låg ute og juksa, kom ein ramn flygande over Vesterålsfjorden og slepte noko i hovudet på fiskaren, og så for han tilbake dit han kom frå. Men då rodde presten straks på land.

Han gjorde også det beste han kunne for skolen i denne trange tida. Ved år 1812 fekk han såleis bygd skolehus på Bøstrand. "

Christoffer Andreas kom i 1815 til Lødingen og Vivian Fjordholm har i Gårds- og slektshistorien for Lødingen skrevet følgende ¹⁸ :

"Født 11/1 1744, sønn av Søren Schjelderup, skipper og proprietær i Hadsel, o.h. Sara Røst Grønbech. Student i Bergen 1790. Teologisk embedseksamen 1793. Personellkapellan hos sogneprest Jacob Parelius Schytte i Lødingen 1794. Residerende pastor i Bø 1798. Sogneprest i Bø 1810. Sogneprest i Lødingen 1815-1848. Døde 23/2 1848. Begravet ved Lødingen kirke, hvor en jernplate dekker hans grav. Gift 7/3 1800 med Sara Susanne Drejer, datter av sogneprest Drejer i Hadsel. Hun døde på reise til Bergen i mai 1836 og ble begravet på Hitra. Barn: Sønn som druknet under vinterfiske på Vestfjorden. Christopher Andreas. Sara. Anne Sofie, født 4/7 1811. Søren, født 1818. I alt 14 barn."

Christopher Andreas hadde eiendomsinteresser i flere gårder og gårdparter i Bø. ^{19 20} Det er interessant at han eide Snarset i mange år – en gård som på eiersiden lenge vekslet mellom fogdene Krog og familiemedlemmer i slektene Drejer og Schjelderup. Ane Martha må også ha vært på Snarset en tid for ved dåpen av sønnen Rasmus Andreas i 1823 er han i ministerialboken angitt å være født der.

Ingeborg Margrethe ble som vi har sett ovenfor, gift med Jacob Sanrib, senere sogneprest i Hamarøy. De får datteren Sara som senere blir gift med sitt søskenbarn Willatz på Kvitnes i Hadsel– sønn til Peder Rist Drejer og Elen Margrethe Schjelderup.

Søren Sørensen er nevnt i folketellingen 1801 som 27 år gammel og ugift – "gjæstgiver og jægteskipper" på Bredstrand gård i Øksnes. Dør ugift før faren.

Om **John Røst** har Olav Straume i Bø bygdebok skrevet følgende ²¹:

"Født på Gulstad 1775, død 1848, son til skipper Søren Rasmussen Schjelderup, Melbu, og bror til presten Christoffer Andreas Schjelderup i Bø. Etter foreldra arva han m.a. Gulstad på Hadsel. I 1798 let faren han ta over jektebruket på Melbu, og i 1800 oppretta han bygdefarkontrakt med ålmugen i Hadsel, d.v.s. den delen av Hadsel som sokna til Melbu distrikt. I dei første åra forliste to av jektene hans, men den iherdige skipperen skaffa seg straks nye jekter. Då Lars Ellingsen sa frå seg bygdefaret i Bø, tok Schjelderup også over fraktinga her.

Schjelderup var ein djerv og dyktig sjømann. I krigsåra 1807-1814 låg han ein gong verfast i Kinn (Florø) i 4 dagar, då han tykte vinden var for spakjen.

Femte dagen om morgonen bles det ein heil kuling av syd-sydvest. Schjelderup let det stå ut hamna med ei bonett ifrå. Komme eit par mil nord på Stadthavet fekk dei sjå ein engelsk orlogsmann som er etter dei. Schjelderup bau straks mannskapet slå under det bonettet dei hadde tatt i-frå, heiste seglet til topps og svor på at før den engelske røvaren skulle få tak i jekta hans skulle han segle ho i søkk. Dei hørte dønn og dunder av engelskmannens kanonar, men kulene nådde dei ikkje. Han kom lykkeleg og vel heim med jekta si. Kahytta av den jekta sto lenge på Vinje til minne om den dristige seglinga.

I 1819 Kjøpte han Vinje med Svinøy og Kleppelva av svigermora si Anna Elisabeth Klæboe for 500 spesiedaler og same året vart han gjestgivar og handelsmann på Vinje.

Han vart gift med Sara Susanne Bing Drejer, født i Øksnes 1776 død 1844, dotter til pastor Jens Petter Drejer og kona Anna Elisabeth Klæboe. Av borna sette fire søner livet til på sjøen. Då sonen tok over etter han på Vinje, flytta han til Gulstad på Hadsel og der døydde han 1848. Siste åra han levde var han blind, men han var like fullt interessert i det som var ope i tida. Sonesonen som han hadde til oppfostring måtte kvar dag lese for han i aviser og tidsskrifter. Skifte i 1852. Tre søner fekk kvar i arv 2501 spesiedaler, dotra 1250 spd. 89 skilling."

Henning er nevnt i folketellingen 1801 som "studerende". Under skiftet etter faren studerte han teologi i København. Senere har jeg ikke funnet dokumentasjon som kan beskrive videre skjebne.

Drengen Truls

Det vi vet er at Ane Martha giftet seg først med Arnoldus Schytte Drejer (1772 -1814) ,en bror av Peder Rist Drejer og Sara Susanne Bing Drejer som vi har nevnt ovenfor. Arnoldus var sogneprest i Øksnes , men døde første nyttårsdag 1814 bare 41 år gammel og Ane Martha ble sittende igjen med fem små barn – pikene Sara, Helene Catharine og Anne Sophie som var henholdsvis elleve, åtte og seks år samt Søren Ferdinand på fire og Willatz Bing som bare var fem måneder gammel.

Den 14. april 1818 giftet Ane Martha seg igjen, denne gangen med den sytten år yngre **Troels Krog Jørgensen Steen** – "drengen på prestegården". Truls som han ble kalt, hadde fått navn etter fogdene Krog på Vinje. Eiler Hagerup Krog var fogd i Lofoten og Vesterålen etter sin halvbror Troels (Truls) som for øvrig var far til den første biskopen i "Nordlandene" – Mathias Bonsach Krog. Truls Steen var født på gården Steilo i Hadsel hvor faren var lensmann ²² og er

i en kilde oppgitt å ha vært betjent hos faren. I henhold til den muntlige familietradisjonen i Kjøpsvik var han imidlertid "gårdsdrenge" på prestegården hos Arnoldus og Ane Martha og knapt atten år da presten døde.²³

Truls og Ane Martha giftet seg i 1818 og når Truls i kirkeboken på Bø ved flere anledninger er oppgitt å bo på Skagen (også kalt Sør-Vinje) så vet vi at denne gården opprinnelig var en del av fogdegården Vinje som hans navnebror Troels Krog i sin tid hadde kjøpt.²⁴ Da Krog sluttet som fogd i 1787 og halvbroren Eiler Hagerup Krog overtok embetet, gjorde han et makeskifte med Anna Elisabeth Klæboe - enke etter presten i Øksnes Jens Peter Drejer som døde i 1783. Hun overtok Vinje og han fikk hennes gård Snarset - en gård som en gang tidligere hadde tilhørt Krogfamilien. Her ble han imidlertid ikke lenge før han i 1793 for sin helse og alderdoms skyld flyttet over fjorden til sin bror Eiler på Husby i Hadsel.²⁵ Snarset ble for øvrig senere kjøpt av sognepresten i Lødingen - Christoffer Andreas Schjelderup som i 1819 er registrert som eier²⁶. Enkemadam Anna Elisabeth Klæboe slo seg nå til en tid med hus og handel på Svinøya ved Vinje som Ane Marthes onkel Fredrik Grønbech hadde eid før han flyttet inn til Føre ved Søberg. Her satt enken godt i det og i januar 1792 giftet hun seg med gjestgiver Lorentz Sverderup fra Sund i Flakstad. Bryllup stod på Svinøya med "stor pomp og prakt". Hun slutter nå med handelen og flytter med barna til Lofoten. En brorsønn til Sverderup - Christen Ingebrigtsen Falk - får leie Vinje av henne og starter opp med jektebruk og handel der. Han er imidlertid uheldig. Ildebrann, jekteforlis og ikke minst nødsårene 1807-1814 gjør at det etter hvert går helt ut med ham. Han hadde pantsatt mye til Ane Marthas bror - sjulken John Røst Sverderup som endte med å overta det hele. John hadde nå blitt gift med Sara Susanne Bing Drejer - datteren til presten Jens Peter Drejer og Anna Elisabeth Klæboe. I 1819 og samme året som han ble gjestgiver og handelsmann på Vinje, kjøpte han gården Vinje med Svinøy og Kleppelva av sin svigermor.²⁷ Kona hans var brordatter til Ane Marthas første mann Arnoldus og når broren John Røst nå hadde slått seg ned på Vinje og ekteparet Steen i tillegg hadde andre slektninger i trakten, var det ikke unaturlig at de nylig slo seg til i Bø.

Truls er angitt som gårdbruker (leilending) på Søberg fra 1821 til 1831.²⁸ Da kommer det imidlertid et nytt tilbakeslag for Ane Martha. I ministerialboken for Bø er det i begynnelsen av 1831 anført: "*Fredagen den 7nde Januari omkom på Søen gift Mand Troels Steen af Skagen". Samtidig omkom "Søren Schjelderop og Christoffer ?? Schjelderop", begge fra Vinje*".²⁹ Søren og Christoffer som var i båten sammen med Truls var sønner til Ane Marthas bror Johan Røst Schjelderup - skipper og handelsmann på Vinje.

I skiftet etter Truls er han imidlertid igjen plassert på Søberg - også det på sydenden av Langøya, men en "fjerdingsmil" nordvest for Vinje. Skiftet "*efter hengagne inderste Truls Krogh Steen" på Søberg i Bø, Vesterålen, påbegynt 19. mai og avsluttet 12. jan. 1832. Boets gjeld 27-2-1+omk. Boets aktiva 8 daler 21 skilling*".³⁰ Uttrykket "inderste" betyr i at han bodde med egen husholdning i leiet husvære eller grunn - i dette tilfellet såkalt leilending. Han døde bare 34 år gammel og i skiftet er det antydning at han ikke var velstående. En vet ikke årsaken til at det gikk økonomisk sett dårlig for ham. Bortsett fra

arven han fikk etter sin far, fikk han med hustruen vel 600 rdlr, datterdelen etter skifte til faren Søren. Nå var det neppe noen tilfældighet at Ane Martha og Truls hadde kommet til å bosette seg på Søberg. Gården var opprinnelig kirkegods under Vår Frues kirke i Trondheim og gårdpartene ble leid ut av kirkemyndighetene, men deler av Søberg og naboeiendommene Føre og Hesthagen tilhørte familien til Ane Marthas mor – Sara Røst Grønbech.³¹ I tillegg var Truls sin fasters gift med Hans Enochsens Ringkjøb på Føre.³² Gjennom denne forbindelsen hadde Ane Marthe og Truls felles slektninger og fikk vel leie en gårdpart så de hadde til livets fornødenheter – så lenge han var i live.

I januar 1831 satt Ane Martha igjen tilbake alene – enogfemti år gammel og med mindreårige barn. De fem eldste fra første ekteskap ser alle ut til å komme til slektninger – og i alle fall to av dem i Ofoten og omegnen. Her finner vi senere også igjen Willatz og de tre yngre halvsøskenene hans. Hun fikk til sammen ni barn – det siste da hun var førtitre år gammel. Vi skal i det følgende se hvor det ble av dem.

Barna med Arnoldus

Sara Røst Drejer (1803- 1880)³³ giftet seg med Isach Christensen Hals (1793-1831) og bosatte seg på Holmsnes i Hadsel hvor han drev handel.³⁴ Isak var født i Kristiansund og familien hadde tilknytning til fiskeværret Brattvær på Smøla. Sara og Isak fikk fire barn. Da Sara var 28 år døde Isak og hun ble alene om omsorgen. Datteren Pauline Emilie (f. 1826) blir gift med handelsmann og skipper S. K. Nilsen (f. 1814). I 1865 finner vi han, Pauline og seks barn i Saltdal. Sara bor nå hos dem og blir titulert som "lærerinde".³⁵ Ti år senere har familien flyttet til Bodø og Sara er nå "forsørget av Nilsen"³⁶ etter som S.K. Nilsen nå er blitt "Hotelvært og Brændevinshandler". Sara dør i Bodø i 1880.³⁷

Den nest yngste av barna – *William Dahl Hals* (f. 1828) – ble oppfostret hos Fredrik Grønbech på Stokmarknes, en fetter til Ane Martha - Williams mormor.³⁸ Fredrik var gift med Petrikke Vilhelmine Moursund, men ekteskapet var barnløst. Han levde ennå i 1840, men må ha falt fra ikke lenge etter og enken satt igjen med handelsstedet så vel som gården. Adoptivsonnen vokste opp hos henne; han fikk god merkantil utdannelse i Bergen og da han kom hjem overtok han stedet som ved testamente ble hans eiendom. William var en aktiv mann – drev fiske med tre fembøringer og seilte til Bergen med jekta til begge stevner. Da han overtok gården var jordbruket ubetydelig, men han dyrket den opp til 130 mål innmark og en besetning på 20 kyr, 5 hester m.m.³⁹ 1865 er William vel etablert på Stokmarknes som selveiende bonde og handelsmann - gift og ni barn i alderen ett til tolv år.⁴⁰ Ti år senere er yrkesstatus: "Gaardeier, Kommissions-Handel, Jordbruk, Dampskibsexpeditør, Postaabner."⁴¹ I 1881 var William med på å stifte Vesterålens Dampskipsselskap som fikk sitt sete på Stokmarknes. Han var i årevis medlem

av direksjonen, en tid som formann. Søskenbarnet hans – Gustav Jacob Dreyer – var en tid hurtigrutelos i VDS før han flyttet til Bergen og ble los i Det Bergenske Dampskipsselskap. Et annet søskenbarn var Jacob Lind i Kjøpsvik og således var Thora Elise Lind tremenning til barna på Stokmarknes. William døde i 1905 og forretningen ble i 1903 overtatt av sønnene – firma Brødrene Hals.⁴²

Om **Helene Catharine Drejer** (1806-) er det oppgitt at hun ble gift med sitt søskenbarn Jens Peter Schjelderup (1805-1839) – sønn til John Røst Schjelderup og Sara Susanne Bing Drejer.⁴³ Han døde på Gulstad i Hadsel. Ikke flere data om Helene - foreløpig.

Etter at moren giftet seg på nytt i 1818 kom den yngste datteren i første ekteskap – **Anne Sophie Hersleb Drejer** (1808-1877) - til sin onkel og tante i Lødingen. (Hun var niese til dem begge.) Handelsmann Jacob Willumsen Lind (1792-1848) i Kjøpsvik var gift med Maren Marie Reener (1785-1831) fra Kjeøy ved Ytterstad i Lødingen hvor familien hennes drev handel og fiskebruk. De fikk åtte barn før Maren Marie døde førtiseks år gammel. Jacob var nok hyppig gjest på prestegården i Lødingen når han var på de trakter og hadde følgelig kjent Anne Sophie fra hun som barn kom til onkelen. Et år etter konens død giftet enkemannen seg på nytt med den seksten år yngre Anne Sophie. I årene mellom 1833 og 1847 fikk de ni barn i tillegg til de åtte han hadde fra før. Jacob Willumsen døde i 1848 og det ble etter hvert eldste sønnen hennes – Arnoldus Martin (1833-1871) - som tok over driften av handelshuset på Kjøpsvik. I 1871 kullseilte han og kona på vei over Vestfjorden i en liten åpen seilbåt og det var broren Jacob som skulle lede handelshuset Lind inn i den nye tid.

Søren Ferdinand Schjelderup Drejer (1809-1824) kom til tanten Ingeborg Margrethe Schjelderup på Presteid i Hamarøy. I Hamarøy kommunes slektshistorie kan vi lese under omtalen av sogneprest Jacob Sanrib: "*1824: Søren Ferdinand Schjelderup Dreyer - i sitt 16. år - døde på Presteid i desember 1824.*"⁴⁴ Som vi skal se om litt kom også halvbroren Jørgen Stinius til Presteid noen år senere.

Willatz Bing Schjelderup Drejer (1813-1889) ble oppfostret hos handelsmann Nils Gjæver på Vebbestad i Kvæfjord.⁴⁵ Det var flere slektsforbindelser mellom Ane Marthas foreldre og Giæverfamilien på Skjervøy og dette kan ha vært medvirkende årsak til at Willatz kom dit da den ubemidlede enken ikke kunne brødfø barneflokket. Nils Giæver hadde overlatt fiskeværet Maursund på Skjærvøy til sønnen Samuel av første ekteskap og flyttet til Vebostad som var et av slektens gamle tilholdssteder.⁴⁶

Mellom 1830-1845 var Willatz skolelærer i Ofoten og bodde da på Ytterbø i Evenes sogn (i dag Ballangen kommune). I 1834 giftet den 21 år gamle læreren Willatz seg med den 36 årige Mette Margrethe Gregusdr – datter til lensmann Gregus Jacobsen i Kvæfjord. Hun hadde fra før to barn. I 1819 fikk hun en datter – Lorentze Dahl, og i 1827 en sønn – Christian Johan Høyer. Far

til gutten var en handelsbetjent Ole Johan Høyer. I ministerialboken for Kvæfjord finner en at Willatz sin forlover er nettopp "handelsbetjent Ole Johan Høyer". Forlover til Mette Margrethe er Christian Gregussen - brudens eldre bror.⁴⁷ Ettersom Willatz var oppvokst hos handelsmann Giæver på Vebostad er det vel mulig at han og handelsbetjenten var bekjente fra år tilbake. Stebarna Lorentze og Christian Johan fulgte med til Ytterbø og vokste opp der. Da Christian selv fikk barn ble så vel Ole Johan som Willatz beæret med navneoppkallinger. Mette og Willatz fikk to sønner sammen - Arnoldus og Gustav Jacob.

Rundt 1845 flyttet familien til Tjeldsund. Mette Margrethe hadde en eldre bror – Hans Andreas Gregussen - som i 1824 hadde fått kongelig skjøte på gården Staksvold i Tjeldsundet.⁴⁸ Willatz og Mette kom til Hårvik – det også på Hinnøysiden av Tjeldsundet, noen kilometer lenger nord i sundet. Her var han lærer og gårdbruker. Ved folketellingen 1865 består familien av foreldrene og sønnen Gustav Jacob som er styrmann. Eldste sønnen Arnoldus med familie har egen husholdning, men bor som inderst og fisker i samme hus. Bruket før 3 kyr 6 sauer og 1 geit og de setter 4 tønner poteter. Mette Margrethes datter Lorentze er nå enke og bor som inderst under samme tak. Hun ernærer seg ved spinning og veving.⁴⁹ I 1866 overdrar Willatz ved skjøte eiendommen til sønnen Gustav Jacob for 150 Spd. Han satt med den til 1905 da han overdro gården sammen med et annet bruk til brorsønnen William Bing Dreyer.⁵⁰ Mette døde i Hårvik i 1872. Ved folketellingen 1875 bor Willatz hos sønnen Arnoldus og ernærer seg ved privat undervisning. Her døde han i 1889, syttiseks år gammel.

Christian Johan Høyer (1827-1919) hadde overtatt et bruk i Hårvik etter halvsøsteren Lorentzes mann som også kom fra Ytterbø. Han døde allerede i 1848 og Christian kjøper gården av dødsboet.⁵¹ Her etablerte han seg som gårdbruker og snekker, han lagde bl.a. likkister. Ved Ft 1900 er han beskrevet som trelasthandler⁵².

Gustav Jacob Dreyer (1845-1928) ble hurtigruteløs i Vesterålens og Bergenske dampskipsselskaper. Han i sin tur igjen ble gift med Jensine Jonette Ellingsen (f. 1845) fra Hustad i Lødingen. En av deres sønner – Willatz sin sønnesønn - var den legendariske kaptein Wilhelm Dreyer på passasjerskipet "Venus" av Bergen som ble kjent viden om da han og mannskapet hans berget alle om bord på lasteskipet "Trym" under en orkan i Nordsjøen januar 1937.^{53 54}

(Nettstedet http://www.norkram.no/?node_id=6&menu_id=6 inneholder en beretning om "Nordsjødramaet" samt et NRK-program som ble laget i 1987 i

anledning at det var 50 år siden begivenheten. Her kan en høre originale intervjuer fra 1937 med Wilhelm Dreyer.)

Barna med Truls

Vi skal nå se hvordan det gikk med de tre barna Ane Martha hadde med Truls Krog Steen. De kom, like som flere av de fem eldste halvsøsknene, til oppfostring hos slekt og familie.

Datteren **Elen Margrethe Steen** (1819-1868) kom antagelig til tanten på Lødingen prestegård slik som halvsøsteren Anne Sophie hadde gjort før henne. Hun ble gift med Elias Christian Larsen Prytz (1814- 1909) - gårdbruker og smed. Elias var sønn av Lars Prytz, fogd i Lofoten og Vesterålen, og Christine Marie Krog, søster til Jens Krog på Offersøy. Elias ble morløs i fireårsalderen og kom som barn til sin morbror på Offersøy. *"Jens Krog var en streng herremann og fostergutten måtte slite som en trell, særlig i fisketiden når trandamperiet var i full drift"*.⁵⁵ Etter bryllupet bygslet Elias en stor gårdpart av den gamle lensmannsgården Hegstad i Løding vestbygd og de nygifte skulle bo i den gamle tingstuen. *"Der så det nok ikke riktig bra ut. Bare jordgulv og ellers primitivt og den unge hustruen satte seg på jordgulvet og gråt lenge og sårt, men så var det bre å spytte i nevene og ta fatt."*⁵⁶ Ellen døde i 1868 etter å ha født ti barn til verden.

Rasmus Andreas Steen (1823 – d.f. 1875) finner vi igjen på Offersø. Antakelig er han også blitt tatt hånd om av Jens Krog. Han ble konfirmert i Lødingen⁵⁷ og må vel ha kommet dit på samme tid som broren Jørgen kom til Hamarøy. Rasmus bodde på Offersø og var skomaker da han 32 år gammel ble gift med Dorthea Anna Rinø i 1855. Ved folketellingen 1875 var han død og enken styrte huset for sin bror. Han hadde i ekteskapet en datter Anne Dorthea født i 1859 og fra tidligere hadde han sønnen Mathias Andreas (f. 1849) med Jonetta Axelsdtr Strømmen fra Tysfjord.⁵⁸

Arnoldus Schytte Steen (1822-1828) I ministerialboken for Bø er foreldrene angitt som *"Thruls Steen og Madame Anne Marthe Steen af Søberg"*. En av fadderne er Søren Schjelderup, antakelig samme av Ane Marthas nevøer som sammen med broren Christoffer satte livet til på sjøen sammen med Truls i 1931. I ministerialboken for Bø kirke er det under begravelser i 1828 dokumentert: *"Død 3 Sept, begravet 11 Sept Throels Steens Søn af Skagen Arnoldus Scytte 6 Aar"*.

Jørgen Stinius Steen (1820–d.e.1901) var den eldste av guttene til Truls og kommer i 1835 til Presteid på Hamarøy hvor tanten er gift med sogneprest Jacob Sanrib. Dit hadde også halvbroren Søren Ferdinand kommet mange år tidligere. Det er notert at han er "prestens antagne" hvilket kan henspille på at han tatt i mot fordi moren ikke greide å holde barneflokket sammen etter at

mannen omkom. Han blir konfirmert på Hamarøy i 1837.⁵⁹ I 1847 blir han gift med Emilie Caroline Hartvigsdatter og bosetter seg på Steinsos i Hamarøy.⁶⁰

Jørgen og Emilie får to sønner. Jacob Sanrib Steen (1848-1882) var den eldste. Han var i 1875 gårdbruker og "Kjentmand" på Kjøpsnes i Tysfjord hvor tanten Anne Sophie Lind bodde. Han fikk flere barn og vi legger merke til at datteren Ida i 1894 får tvillingene Jacob Sandrib og Hartvik Kristian og barnefaren er Gerhard Bergiton Krog – sønn av Sara Susanne Lind og Johannes Krog på Hamnes.⁶¹ 30. mai 1924 holdt Nora og Jacob Lind gullbryllup i Kjøpsvik. Jacobs familie var kommet fra fjern og nær – datteren Sophie helt fra Alaska. Fra Stavanger kom også datteren Thora Elise og barnebarnet Solveig. Sistnevnte husker den dag i dag at barna i Steenfamilien på Kjøpsvik ropte til gjestefolket: "vi e i slækt - dokker å oss". Det var de også.⁶²

Hartvig Steen (1856–d.e.1901) var i 1875 tjeneste hos sitt søskenbarn handelsmann Jacob Lind i Kjøpsvik. Ble senere skipper og gårdbruker i Korshamn i Evenes, der også faren Jørgen Stinius bodde som føderådsmann i 1900.⁶³

Ane Martha

Hvor ble det av Ane Martha? Det vet vi ikke – i alle fall ikke ennå. De fleste slektsforskere har ikke med dødsåret hennes. I noen få tilfeller finner jeg året 1847, men det er udokumentert. Jeg har sett gjennom flere aktuelle kirkebøker uten å finne opplysninger om dødsfall og begravelse. Noen få av ministerialbøkene mangler for det aktuelle tidsrum – dette gjelder særlig for Hadsel. Vi kan følge dokumenterte opplysninger fram til skiftet etter ektemannen - Truls Krog Sten – etter dette ingenting. Vi vet sånn noenlunde hvor det blir av barna, men hun synes ikke, så langt en kjenner til i dag, å ha fulgt noen av dem. Hun hadde et stort familienettverk som kunne fulgt tidens tradisjon og hatt henne boende i husholdningen til "charite". Til Kjøpsvik er hun i alle fall ikke kommet. Der hadde hun – med rette eller urette – et ufordelaktig rykte og vi har fortsatt rimelig sikre skriftlige og muntlige overleveringer om hvem som bodde hos Lind. Det samme kan en vel kanskje si om husstanden på Lødingen prestegård.

Det gjenstår også å finne ut mer om Truls Krog Jørgensen Steen og hans eventuelle slektsforbindelse med fogdefamilien Krog. Han kan ha fått navnet fordi lensmann Jørgen Steen ville gjøre ære på den gamle fogd, eller også har det vært en reell familiær forbindelse. Steenfamilien bodde på gården Steilo som var en del av eiendomsgodset til Søren Røgh Schjelderup og det er også sannsynlig at det er lensmannens søster som var gift med Friedrich Grønbech på Føre i Bø. De faktaopplysninger som jeg har funnet er ministerialboken for Hadsel⁶⁴ og folketellingen 1801 som summerer opp familieforholdene på Steilo det året.⁶⁵ Det finnes dessverre ingen ferdig gårds- og

slektshistshistorie for Hadsel så inntil videre må en "forske" videre på egen hånd.

Jeg har i det foranstående "kastet nettet" rimelig vidt av to årsaker. Det ene er for i den grad det er mulig å få tilstrekkelig oversikt over de generelle slektsforholdene til "Vesterålsgrenen" av slekten. Det andre er å finne områder hvor en kan lete videre. Hun kan selvfølgelig ha falt fra i hjemtraktene like etter at Truls ble borte. Da skulle det i så fall være dokumentert i ministerialbøkene fra Bø kirke som går fram sammenhengende til 1895 – og 105 år ble hun nok ikke. Mest sannsynlig er hun hos familie i Vesterålen. Der bor to døtre samt broren John Røst. Nevøen Willatz har slått seg til på storgården Kvitnes i Hadsel og det er også hennes mors familie på Stokmarknes og Sortland. Søket går videre. Kanskje en dag?

Notatet ikke avsluttet / 4. februar 2010

H.Ø.

Kilder

-
- ¹ Digitalarkivet: Ministerialbok for Hadsel kirke 1754-1811 s. 66
  - ² Digitalarkivet: Folketelling 1801, Husby på Hadsel.
  - ³ N.A. Ytreberg: Tysfjord i fortid og nutid, Kjøpsvik og Oslo 1943.
  - ⁴ Digitalarkivet: Ministerialbok for Hadsel kirke 1754-1811, s.123
  - ⁵ Ibid., Klak på Hadsel.
  - ⁶ N. A. Ytreberg: Nordlandske Handelssteder, Trondheim 1941 s. 240.
  - ⁷ Digitalarkivet: Folketellingen 1801, Melbu, Hadsel.
  - ⁸ N. A. Ytreberg: Nordlandske Handelssteder, Trondheim 1941, s. 240
  - ⁹ Digitalarkivet, Ministerialbok for Øksnes kirke, 1813, s. 187
  - ¹⁰ Arvid Elvik: Gårdshistorie Bø, bind 3 Malnes s. 476.
  - ¹¹ Kopi av håndskrevet notat, Solveig Øi´s arkiv.
  - ¹² Joh. G Reppe, Statsarkivet i Trondheim: Håndskrevet slektstavle "Slektene Schjelderup, Steen m fl", s. 379
  - ¹³ <http://www.nrk.no/nyheter/kultur/1.6783103>
  - ¹⁴ Ministerialbok for Hadsel: dødsfall nr. 48 1854
  - ¹⁵ Digitalarkivet: Folketellingen 1865 og 1875.

-
- ¹⁶ <http://www.boslekt.com/html/> (Inge M Johansen, Bø)
- ¹⁷ Rolf Straume: Bø bygdebok II, s. 13-14
- ¹⁸ Vivian Fjordholm: Gårds- og slektshistorie for Lødingen, s. 953-954 (b.II)
- ¹⁹ Rolv Straume: Bygdebok for Bø, I, s. 215
- ²⁰ Ibid., s. 314
- ²¹ Rolf Straume: Bø bygdebok II, s. 134-135
- ²² Folketellingen 1801, Steilo på Hadsel.
- ²³ Solveig Øi: personlig kommunikasjon.
- ²⁴ <http://kuling.net/emner/18-skagen>
- ²⁵ Rolv Straume: Bø bygdebok I s. 215
- ²⁶ Ibid.
- ²⁷ Rolv Straume: Bø bygdebok II, s. 135.
- ²⁸ Rolv Straume: Bø Bygdebok II, s. 451
- ²⁹ http://www.arkivverket.no/URN:kb_read?idx_id=16724
- ³⁰ Digitalarkivet: Skannet skiftemateriale for Lofoten og Vesterålen sorenskriveri.
- ³¹ Rolv Straume: Bø bygdebok II, s. 431.
- ³² Ibid., s. 189.
- ³³ Joh. G. Reppe, statsarkivet i Trondheim: håndskrevet slektstavle om "Slektene Schjelderup, Steen m fl", s. 379
- ³⁴ Ibid
- ³⁵ Digitalarkivet: Folketellingen 1865, Halsen i Saltdal.
- ³⁶ Digitalarkivet: Folketellingen 1875, Bodø.
- ³⁷ Ministerialbok for Bodø kirke, 1880 s. 257.
- ³⁸ N. A. Ytreberg: Nordlanske Handelssteder, Trondheim 1941, s. 243
- ³⁹ Ibid
- ⁴⁰ Digitalarkivet: Folketellingen 1865, Stokmarknes i Hadsel.
- ⁴¹ Folketellingen 1875, Stokmarknes i Hadsel.
- ⁴² N.A. Ytreberg: Nordlanske Handelssteder, Trondheim 1941, s. 243
- ⁴³ Ibid
- ⁴⁴ Hamarøy kommune, slektshistorie.
- ⁴⁵ Kopi av håndskrevet notat, Solveig Øi´s arkiv..
- ⁴⁶ N A Ytreberg: Nordlanske Handelssteder, Trondheim 1941, s. 296
- ⁴⁷ Digitalarkivet: Ministerialbok for Kvæfjord, se ektevidde 1834.
- ⁴⁸ Konrad Naustvik: Gårds- og slektshistorie for Tjeldsund I, s.96
- ⁴⁹ Ibid, s. 379
- ⁵⁰ Ibid, s. 379
- ⁵¹ Ibid, s. 373
- ⁵² Digitalarkivet: Folketellingene 1865, 1875 og 1900, Hårvik, Lødingen.
- ⁵³ home.online.no/~otjoerge/files/blixbok.doc se: familie 774.X.7
- ⁵⁴ Vivian Fjordholm: Gårds og slektshistorie for Lødingen I s. 410
- ⁵⁵ Vivian Fjordholm: Gårds og slektshistorie for Lødingen I s. 475
- ⁵⁶ Ibid s. 476
- ⁵⁷ Ibid. s. 575
- ⁵⁸ Ibid s. 575
- ⁵⁹ Hamarøy kommunes slektsprosjekt, se under Presteid.
- ⁶⁰ Ibid, se Steinsos nr 10
- ⁶¹ Tysfjord kommuens slektsprosjekt, se Kjøpsvik nr. 39
- ⁶² Solveig Øi, personlig kommunikasjon.
- ⁶³ Hamarøy kommunes slektsprosjekt, se under Steinsos nr. 10
- ⁶⁴ Digitalarkivet: Ministerialbok for Hadsel kirke 1754-1811
- ⁶⁵ Digitalarkivet: Folketellingen 1801, Hadsel, Stejlo